

Příležitosti a výzvy při zavádění politik globálního vzdělávání v České republice

VÝZKUM

GV
v politikách

Lenka Pánková
Jana Poláchová Vašátková
Dita Palaščíková

září 2024 - květen 2025

Global
Education
Time

From school curricula
to youth actions
for sustainable development

globaleducationtime.eu

Obsah

Slovníček pojmů	2
Seznam zkratk	2
1. STRUČNÁ KONTEXTUALIZACE	3
Úvod do projektu "It's Global Education Time (GET)" a propojení České republiky s projektem	3
1.1 Klíčové pojmy – terminologie a definice	4
1.2 Klíčoví aktéři	5
1.3 Časová osa globálního vzdělávání – historie globálního vzdělávání v ČR	6
2. KLÍČOVÉ POLICY DOKUMENTY GLOBÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	8
2.1 Policy dokumenty podle aktérů	8
2.2 Politiky a plány – jejich kontext a rozvoj	9
Dokumenty politik – Ministerstvo zahraničních věcí ČR	9
Dokumenty politik – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	11
Dokumenty politik – Ministerstvo životního prostředí ČR	15
2.3 Úrovně a formy implementace globálního vzdělávání	16
Úloha nevládních organizací v globálním vzdělávání	18
2.4 Hodnocení implementace globálního vzdělávání	19
3. ANALÝZA POLITICKÉHO DISKURZU	21
Zpráva z realizovaných rozhovorů zaměřených na zjišťování příležitostí a výzev v začleňování globálního vzdělávání (GV) v ČR	21
3.1 Stručný popis metodiky	21
3.2 Integrace GV do formálního vzdělávání – politiky	23
3.3 Integrace GV do formálního vzdělávání – implementace	23
3.4 Omezení a překážky zavádění a realizace GV ve formálním vzdělávání	24
3.5 Příležitosti pro zavádění a realizaci GV ve formálním vzdělávání	25
3.6 Význam přikládáný GV a globálním otázkám a jejich vztah ke kurikulu	26
3.7 Doporučení aktérů	27
4. Zdroje	30

Slovníček pojmů

- Globální rozvojové vzdělávání / Global Development Education
- Globální vzdělávání / Global Education
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech / Education towards Thinking in European and Global Context
- Vzdělávání k udržitelnému rozvoji / Education for Sustainable Development
- Výchova k občanství / Citizenship Education
- Rámcový vzdělávací program / Framework Educational Programme
- Školní vzdělávací program / School Educational Program

Seznam zkratk

CŽV	celoživotní vzdělávání
ČRA	Česká rozvojová agentura
ČŠI	Česká školní inspekce
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
GENE	Evropská síť globálního vzdělávání (GENE)
GET	projekt It's Global Education Time
GRV	globální rozvojové vzdělávání
GV	globální vzdělávání
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí ČR
MŽP ČR	Ministerstvo životního prostředí ČR
NNO	nestátní neziskové organizace
NPI ČR	Národní pedagogický institut ČR
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OSN	Organizace spojených národů
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
ŠVP	Školní vzdělávací program
UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
UR	udržitelný rozvoj
VUR	vzdělávání pro udržitelný rozvoj
ZRS ČR	Zahraniční rozvojová spolupráce ČR

1. STRUČNÁ KONTEXTUALIZACE

Lenka Pánková

Úvod do projektu "It's Global Education Time (GET)" a propojení České republiky s projektem

Projekt [GET – It's Global Education Time. From school curricula to youth actions for sustainable development](#) je evropská iniciativa globálního vzdělávání probíhající v osmi zemích od 15. 12. 2023 do 14. 6. 2027, spolufinancovaná Evropskou unií prostřednictvím programu DEAR.

Projekt GET se zaměřuje na rozvoj školství v osmi evropských zemích prostřednictvím globálního vzdělávání a integrace globálních témat do výuky. Klíčovými oblastmi projektu, jehož cílem je posílení kompetencí pedagogů, aktivní zapojení žáků a podpora spoluodpovědnosti za místní i globální udržitelný rozvoj, jsou čtyři globální výzvy: nerovnosti ve světě, rovnost žen a mužů, změna klimatu a migrace.

Veškeré aktivity projektu směřují ke změnám ve školní výuce a rozvoji dovedností učitelů i žáků, aby lépe porozuměli současným globálním problémům a aktivně se podíleli na jejich řešení.

Projekt zahrnuje školení pedagogů v oblasti globálních témat a posilování kompetencí žáků prostřednictvím osvětových kampaní. Nabízí semináře, webináře a mezinárodní setkání pro pedagogy zaměřená na sdílení dobré praxe a zavádění inovativních výukových materiálů.

GET navazuje na předchozí projekt [Get Up and Goals!](#) a usiluje o širší začlenění globálního vzdělávání do školních programů. Klade důraz na tvorbu a poskytování výukových a studijních materiálů, podporu aktivního zapojení žáků a podněcování dialogu s národními vzdělávacími institucemi a občanskou společností.

Projekt využívá participativní metody, které obohacují výuku, rozvíjejí kritické myšlení a podporují celoživotní učení. Jeho hlavním cílem je, aby si žáci osvojili koncept globálního občanství a přispěli k budování spravedlivějšího a udržitelnějšího světa.

GET podporuje spolupráci mezi pedagogy a žáky – učitelé získávají didaktickou podporu a mohou své žáky zapojit do osvětových kampaní. V konečném důsledku projekt usiluje o to, aby si žáci osvojili myšlenku globálního občanství a díky ní přispívali ke spravedlivějšímu a udržitelnějšímu světu.

V České republice projekt realizuje vzdělávací organizace ARPOK, která se globálnímu vzdělávání věnuje od roku 2004 a navazuje na zkušenosti získané v projektu Get up and Goals!.

1.1 Klíčové pojmy – terminologie a definice

Globální rozvojové vzdělávání (GRV): „Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“ (definice dle Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání ČR pro období 2011–2015)

Globální vzdělávání (GV): „Globální vzdělávání je vzdělávání, které umožňuje lidem kriticky uvažovat o světě a svém místě v něm; otevřít oči, srdce a mysl realitě světa na místní i globální úrovni. Umožňuje lidem chápat, představovat si, doufat a jednat s cílem vytvořit svět sociální a klimatické spravedlnosti, míru, solidarity, rovnosti a rovnoprávnosti, udržitelnosti planety a mezinárodního porozumění. Zahrnuje respekt k lidským právům a rozmanitosti, inkluzi a důstojný život pro všechny, nyní i v budoucnosti.

Globální vzdělávání zahrnuje širokou škálu poskytovaného vzdělávání: formální, neformální i informální, celoživotní a všeživotní. Považujeme to za zásadní pro transformační sílu vzdělávání i pro transformaci vzdělávání.“ (definice dle Dublinské deklarace)

Vzděláváním pro udržitelný rozvoj (VUR): „Vzdělávání pro udržitelný rozvoj je předpokladem k osvojení si takových způsobů myšlení, rozhodování a chování jedince, které vedou k udržitelnému jednání v osobním, pracovním i občanském životě.

VUR se zejména zaměřuje na:

- pochopení propojenosti a vzájemné souvislosti ekonomických, sociálních a environmentálních hledisek rozvoje, a to na lokální, národní i globální úrovni,
- vnímání udržitelného rozvoje jako celostního a systémového přístupu, který směřuje k ekonomicky prosperující společnosti a respektuje sociální a environmentální souvislosti a limity,
- rozvoj kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) pro demokratické a svobodné rozhodování ve vlastním i veřejném zájmu v souladu s právem a s principy udržitelného rozvoje.

VUR diferencuje cíle, obsahy, metody, formy a prostředky na základě věkové a individuální zvláštnosti vývoje lidské osobnosti, přičemž se soustředí zejména na aktivní metody a formy vzdělávání, na vztahové, kritické a tvořivé myšlení apod.“ (definice dle Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky 2008–2015)

Výchova k občanství: „Vzdělávací obor Výchova k občanství připravuje žáky pro život v demokratické společnosti. Vzdělávání směřuje k tomu, aby se žáci naučili orientovat ve stále se proměňující sociální realitě, flexibilně reagovat na společenské změny i výzvy každodenního života a vyrovnávat se s novými životními situacemi. Konečným cílem vzdělávání je to, aby se žáci byli schopni aktivně začlenit do života a využívat výhody, které moderní demokratická společnost nabízí.

Výchova k občanství podporuje rozvíjení dovedností důležitých pro vzájemnou interakci a komunikaci lidí. Žáci se učí vzájemně spolupracovat, vyjednávat, dosahovat konsensu a hledat kompromisní řešení, vhodně vyjadřovat vlastní myšlenky, názory, postoje, pocity a motivy jednání, obhajovat své názory a vhodně argumentovat, respektovat názory, postoje, požadavky a zájmy druhých lidí a komunikovat bez konfliktů i přes názorové a sociální odlišnosti. Jsou rovněž vedeni k předcházení konfliktním situacím a k uplatňování zásad účinného řešení konfliktů. Případné konflikty se učí řešit nenásilným a nekonfrontačním způsobem.”¹

1.2 Klíčové aktéři

Klíčovými aktéry při implementaci globálního vzdělávání jsou v České republice následující subjekty:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV) ze zákona odpovědné za ZRS ČR ve strategické i implementační rovině, je tudíž odborným garantem témat souvisejících s globálním rozvojem. Ve vztahu ke GRV zodpovídá za koordinaci přípravy Strategie vč. příslušných Akčních plánů, svolává a řídí pracovní skupinu pro GRV ustavenou při Radě pro ZRS a podporuje osvětu veřejnosti o globálních souvislostech. Jím řízená **Česká rozvojová agentura (ČRA)** podporuje aktivity v oblasti GRV a osvěty v rámci příslušných dotačních titulů. MZV se účastní relevantních mezinárodních procesů v rámci Evropské unie, OSN, OECD, Rady Evropy (North-South Centre) i nezávislých iniciativ (GENE).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) a jím přímo řízené organizace jsou odpovědné za zajištění kvalitního začleňování a rozvoje GRV ve formálním i neformálním vzdělávání, a to od úrovně raného vzdělávání až po celoživotní učení.

Ministerstvo životního prostředí ČR (MŽP) podporuje udržitelný rozvoj a environmentální vzdělávání. Finančně podporuje řadu aktivit ekologické výchovy. Spolu s MŠMT koordinuje oblast Vzdělávání pro udržitelný rozvoj.

Národní pedagogický institut je přímo řízenou organizací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Zajišťuje přenos vzdělávacích inovací z centrální koncepční úrovně do školské praxe v regionech. Vytváří rámcové vzdělávací programy pro předškolní, základní, základní umělecké a střední vzdělávání. Stará se o metodickou podporu škol a pedagogů a cílené vzdělávání pedagogických pracovníků.

Neziskové organizace jsou hlavním realizátorem globálního vzdělávání v ČR. Věnují se obsahu globálního vzdělávání, ale také se podílejí na *policy* činnosti prostřednictvím FoRS – Českého fóra pro rozvojovou spolupráci. Podílely se na přípravě mnoha oficiálních materiálů, včetně Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání 2011–2015.

Mezi hlavní realizátory patří:

- Člověk v tísni
- ARPOK

¹ HORSKÁ, Viola. Pojetí vzdělávacího oboru Výchova k občanství v RVP ZV. Metodický portál: Články [online]. 01. 09. 2004, [cit. 2025-05-20]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/77/POJETI-VZDELAVACIHO-OBORU-VYCHOVA-K-OBCANSTVI-V-RVP-ZV.html>. ISSN 1802-4785.

- NaZemi
- ADRA
- Charita a další

FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci je platformou českých nevládních neziskových organizací (NNO) a dalších neziskových subjektů, které se zabývají humanitární pomocí, rozvojovou spoluprací, globálním vzděláváním a informováním o těchto tématech. Platforma FoRS sdružuje na 35 členských a pozorovatelských organizací. Základním nástrojem jejich zapojení do činnosti platformy jsou pracovní skupiny. Skrze ně se podílí na formulaci stanovisek a celkovém směřování FoRS.

V roce 2015 FoRS publikoval *policy paper* s názvem Globální rozvojové vzdělávání – Proč je nezbytné pro českou společnost a udržitelný rozvoj, v roce 2019 *policy paper* Globální rozvojové vzdělávání – proč a jak v Česku lépe vzdělávat o světě.

1.3 Časová osa globálního vzdělávání – historie globálního vzdělávání v ČR

Historie globálního rozvojového vzdělávání začala v ČR před 20 lety. V roce 2004 vydala organizace Člověk v tísni první metodickou příručku globálního rozvojového vzdělávání „[Společný svět](#)“. V ní byla uvedena první definice globálního rozvojového vzdělávání v ČR následovně:

Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který:

- * informuje o životech lidí žijících v rozvojových a v rozvinutých zemích a umožňuje lidem pochopit souvislosti mezi jejich vlastními životy a životy lidí na celém světě,
- * usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které ovlivňují životy všech lidí,
- * rozvíjí dovednosti, které umožňují lidem aktivně se podílet na řešení problémů,
- * podporuje hodnoty a postoje, které umožňují lidem aktivně se podílet na řešení problémů na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni,
- * směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život podle svých představ.

Ve stejné době se začínají globálnímu rozvojovému vzdělávání věnovat další neziskové organizace (např. ARPOK, NaZemi, ADRA). Postupně v rámci FoRS – Českého fóra pro rozvojovou spolupráci začíná vznikat potřeba spolupráce, a proto jsou subjekty věnující se GRV sdruženy do pracovní skupiny.

Peer review proces

Důležitým momentem v oblasti GRV bylo zaktivizování pracovní skupiny platformy FoRS zaměřené na globální rozvojové vzdělávání a osvětu koncem roku 2008 v souvislosti s peer review procesem realizovaným Evropskou sítí globálního vzdělávání (GENE) a dále v souvislosti s aktivitami souvisejícími s českým předsednictvím Rady EU v roce 2009, zejména s konferencí „Jak efektivně vzdělávat a informovat o rozvoji“.²

²https://fors.cz/wp-content/uploads/2012/08/zprava_o_GRV_v_ceske_republice_v_letech_2008_20101.pdf

Globální rozvojové vzdělávání jako součást oficiální rozvojové spolupráce

Aktivity rozvojové spolupráce byly v ČR od roku 2002 koordinovány na základě koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce schvalovaných vládou ČR. Jak koncepce na období 2002–2007, tak nová koncepce na období 2010–2017 zahrnují koncept GRV. V koncepci na období 2002–2007 se mluví o rozvojovém vzdělávání bez jasného vymezení tohoto konceptu a jasných cílů, které by rozvojové vzdělávání mělo sledovat. Ve schválené koncepci na období 2010–2017 je již použit koncept globálního rozvojového vzdělávání za použití níže zmíněné definice a odkaz na cíle GRV rozpracované v návrhu Národní strategie GRV.³

V doporučeních uvádí [hodnoticí zpráva evropského peer review procesu Globální vzdělávání v ČR \(2008\)](#) podporu dalšího rozvoje GRV, jeho začleňování do značně decentralizovaného vzdělávacího systému a vytvoření národní strategie GRV a jednotnost definice.

V roce 2011 byla Ministerstvem zahraničních věcí ČR za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR schválena [Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání ČR pro období 2011–2015](#), která uvádí poprvé definici globálního rozvojového vzdělávání na vládní úrovni.

„Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“

Dokument strategie byl postupně aktualizován a v současné době je platná [Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech pro období 2018–2030](#). Strategie GRV se opírá o existující národní strategické dokumenty a souzní s jejich cíli.

Na základě Evropského kongresu o globálním vzdělávání v Dublinu (listopad 2022), kdy byla přijata [Evropská deklarace o globálním vzdělávání do roku 2050 \(Dublinská deklarace\)](#), se v České republice upřednostňuje používání termínu **globální vzdělávání**.

Definice globálního vzdělávání – [Dublinská deklarace](#)

Globální vzdělávání je vzdělávání, které umožňuje lidem kriticky uvažovat o světě a svém místě v něm; otevřít oči, srdce a mysl realitě světa na místní i globální úrovni. Umožňuje lidem chápat, představovat si, doufat a jednat s cílem vytvořit svět sociální a klimatické spravedlnosti, míru, solidarity, rovnosti a rovnoprávnosti, udržitelnosti planety a mezinárodního porozumění. Zahrnuje respekt k lidským právům a rozmanitosti, inkluzi a důstojný život pro všechny, nyní i v budoucnosti.

Globální vzdělávání zahrnuje širokou škálu poskytovaného vzdělávání: formální, neformální i informální, celoživotní a všeživotní. Považujeme to za zásadní pro transformační sílu vzdělávání i pro transformaci vzdělávání.

³https://fors.cz/wp-content/uploads/2012/08/zprava_o_GRV_v_ceske_republice_v_letech_2008_20101.pdf

2. KLÍČOVÉ POLICY DOKUMENTY GLOBÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Lenka Pánková

2.1 Policy dokumenty podle aktérů

Klíčové strategické dokumenty při realizaci globálního vzdělávání v České republice zahrnují následující dokumenty:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

- [Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030](#)
 - Strategie ZRS ČR 2018–2030, kterou vláda ČR schválila usnesením č. 591 z 21. srpna 2017, stanovuje hlavní principy pro realizaci zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci v období platnosti Agendy OSN pro udržitelný rozvoj.
- [Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech 2018–2030](#)
 - Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018–2030 byla připravena ve spolupráci se všemi dotčenými aktéry z veřejné, akademické, neziskové i soukromé sféry sdruženými v pracovní skupině pro GRV v rámci Rady pro ZRS.
- [Dublinská deklarace ke globálnímu vzdělávání do roku 2050](#)
 - Dublinská deklarace vymezuje strategický rámec pro zlepšování a rozvoj globálního vzdělávání v Evropě do roku 2050.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

- [Hlavní směry vzdělávací politiky ČR2030+](#)
 - Hlavní směry vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ formulují návrh strategických cílů vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ a hlavních cest a opatření k jejich dosažení.
- [Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+](#)
 - Strategie 2030+ je klíčový dokument pro rozvoj vzdělávací soustavy České republiky v dekádě 2020–2030+. Cílem je modernizovat vzdělávací systém ČR v oblasti regionálního školství, zájmového a neformálního vzdělávání a celoživotního učení, připravit ho na nové výzvy a zároveň řešit problémy, které v českém školství přetrvávají.
- [Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2023–2027](#)
 - Záměrem dokumentu je stanovit cíle vzdělávací politiky a dále pak na úrovni státu předložit opatření, která kraje aplikují již v konkrétní podobě skrze své vlastní dlouhodobé záměry vzdělávání.

Ministerstvo životního prostředí ČR

- [Strategický rámec Česká republika 2030 s výhledem do roku 2025](#)
 - Rámec ČR 2030 je zastřešující strategický dokument, který spojuje ekonomický, sociální a environmentální pilíř udržitelného rozvoje a stanovuje vizi dlouhodobého rozvoje České republiky. Jedním z jeho úkolů je také to, že převádí Cíle udržitelného rozvoje OSN (SDGs) na národní úroveň.
- [2. implementační plán Strategického plánu Česká republika 2030 \(pro roky 2022–2025\)](#)
 - Implementační plán slouží k pokrytí „bílých míst“ (policy gaps) v dosahování cílů ČR 2030, tedy problémů a záměrů, které nejsou z hlediska aktivit veřejné správy vůbec či dobře pokryty stávajícími strategiemi.
- [2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti \(2024\)](#)
 - Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti pravidelně vyhodnocuje naplňování strategického rámce ČR 2030, který globální Agendu 2030 převádí do národního kontextu. K analýze pokroku ve strategických a specifických cílech se využívá zejména sada indikátorů, jež je dostupná na webu <https://www.sdg-data.cz/>.

2.2 Politiky a plány – jejich kontext a rozvoj

Tato kapitola se zaměřuje na klíčové strategické dokumenty, které formují oblast globálního vzdělávání v českém i mezinárodním kontextu. Uvedené dokumenty poskytují rámec pro realizaci projektů globálního vzdělávání včetně projektu GET.

Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj

Agenda 2030, schválená OSN v roce 2015, stanovuje 17 cílů udržitelného rozvoje (SDGs), které jsou zásadní pro globální vzdělávání. Cíl 4 (Kvalitní vzdělávání) zdůrazňuje potřebu zajištění inkluzivního a rovného vzdělání a podporu celoživotního učení. Specificky cíl 4.7 podporuje vzdělávání zaměřené na udržitelný rozvoj, globální občanství a kulturní rozmanitost.

Dokumenty politik – Ministerstvo zahraničních věcí ČR

[Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030](#) spatřuje jako důležité pro své naplňování „posílení prezentace rozvojových témat ve formálním i neformálním vzdělávání prostřednictvím GRV a osvěty a účinnější promítnutí témat udržitelného rozvoje do systému vzdělávání, včetně příslušené metodické a didaktické podpory pro pedagogické pracovníky“. Naplňování tohoto cíle bude zajištěno v souladu s příslušnou Strategii GRV.

[Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech 2018–2030](#)

podrobně definuje obecné cíle GRV, včetně rozvoje specifických dovedností, postojů a hodnot; hlavní oblasti GRV (globalizace a vzájemné závislosti, lidská práva, globální problémy jako konflikt a mír, gramotnost, chudoba atd. a humanitární pomoc a rozvojová spolupráce); hlavní principy GRV (jako

je solidarita, udržitelnost, otevřenost a kritické myšlení atd.); cílové skupiny (studenti a učitelé všech stupňů, sektor neformálního vzdělávání), hlavní aktéři GRV a jejich role (ministerstva – MZV, MŠMT, MŽP, tematické rady a vzdělávací a výzkumné instituce, Česká školní inspekce a NNO).

Dokument uvádí jako hlavní cíl ČR v GRV a osvětě o globálních souvislostech „*zajistit všem občanům ČR přístup k informacím o globálním rozvoji, motivovat je k aktivnímu přístupu při řešení globálních výzev a vybavit je potřebnými kompetencemi, které jim pomohou podílet se na udržitelném rozvoji světa. V návaznosti na Agendu 2030, na Strategický rámec Česká republika 2030 a na Strategii zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030 bude ČR ve vybraných tematických prioritách usilovat o naplňování globálních Cílů udržitelného rozvoje.*“ Tato strategie uvádí několik **tematických oblastí**, jimiž se prolínají různá **globální témata**.

Propojenost světa a vzájemná závislost

Porozumění světu jako celku a vnímání toho, jak jsou lidé, místa a prostředí neoddělitelně propojeni a vzájemně závislí. Porozumění skutečnosti, že události a rozhodnutí na úrovni jednotlivce, komunity i státu mají následky globálních rozměrů.

Rozmanitost světa

Porozumění rozdílům a podobnostem mezi lidmi, prostředím a přírodou ve způsobech života lidí ve světě a respekt k odlišnostem.

Životní prostředí

Porozumění potřebě zachovat a zlepšit kvalitu současného života a prostředí na všech místech planety s ohledem na lidi i ekosystémy.

Chudoba a nerovnost

Porozumění příčinám a důsledkům chudoby a principům, které vytváří základní nerovnosti ve společnosti.

Lidská práva

Porozumění významu univerzálních lidských práv a usilování o jejich respektování a zachování lidské důstojnosti, chápání práv a odpovědností a jejich vlivu na rozvoj v globálním kontextu.

Mír a řešení konfliktů

Porozumění podstatě konfliktů, jejich vlivu na rozvoj a životy lidí, potřebě jejich řešení a tomu, jak jsou otázky míru a konfliktu spjaté s otázkami sociální spravedlnosti, rovnosti a práv.

GRV vede k poznávání těchto oblastí, nalézání souvislostí, kritickému přemýšlení a utváření způsobů jednání a chování. S ohledem na komplexitu současného světa je důraz kladen na provázanost mezi lokální, regionální a globální rovinou, resp. na vztahy mezi všemi úrovněmi od osobní přes komunitní, regionální, národní, makroregionální (evropskou) až po globální.

Strategie uvádí také příklady témat GRV, mezi kterými můžeme najít všechna témata, kterým se projekt GET věnuje (označená tučně).

Globalizace (ekonomická, kulturní, sociální, politická) a propojenost světa

Světový obchod a jeho vliv na rozvoj

Migrace ve světě

Mezinárodní instituce a jejich role v rozvoji světa

Základní lidská práva, dětská práva, práva seniorů a práva různých menšin (vč. **rovnosti pohlaví**)

Rovné příležitosti a respekt k jinakosti

Demokracie a dobré vládnutí

Globální výzvy a Cíle udržitelného rozvoje (odstranění chudoby a snížení nerovností ve světě; odstranění hladu a zajištění potravinové bezpečnosti; zdraví obyvatel a kvalitní život; kvalitní vzdělání; **rovnost mužů a žen**; pitná voda, kanalizace a hygiena; důstojná práce a udržitelný ekonomický rozvoj; průmysl, inovace a infrastruktura; udržitelná města a obce; odpovědná výroba a spotřeba; **klimatická opatření a udržitelné využívání zdrojů a energií**; mír, nenásilí, spravedlnost a odpovědné instituce; globální partnerství pro udržitelný rozvoj)

Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce (rozvoj, jeho pojetí a kulturní podmíněnost; historie, motivy, cíle a principy humanitární pomoci a rozvojové spolupráce; aktéři mezinárodní humanitární pomoci a rozvojové spolupráce; aktivity České republiky a EU v oblasti humanitární pomoci a rozvojové spolupráce)

V několika oblastech se globální vzdělávání tematicky prolíná také se **vzděláváním k udržitelnému rozvoji** a s **výchovou k občanství**, klade však důraz na globální aspekt.

Dokumenty politik – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

[Hlavní směry vzdělávací politiky ČR2030+](#) jsou vstupním materiálem pro **Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+**. Dokument vymezuje dva strategické cíle (tj. čeho bychom chtěli dosáhnout) a čtyři strategické linie (tj. prostředky a cesty k dosažení cílů).

Strategické cíle (SC):

- SC1: Zaměřit vzdělávání více na získání kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život
- SC2: Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu žáků a studentů

Strategické linie (SL):

- SL1: Proměna obsahu a způsobu vzdělávání
- SL2: Podpora učitelů a ředitelů a dalších pracovníků ve vzdělávání
- SL3: Zvýšení odborných kapacit, důvěry a vzájemné spolupráce
- SL4: Zvýšení financování a zajištění jeho stability

Cíl relevantní k projektu GET je strategický cíl 1: **Zaměřit vzdělávání více na získání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život**. Tento strategický cíl vychází z výzev současnosti (související s rychlostí změn ve společnosti) a klade důraz na to, „že vzdělání má připravit žáky a studenty na to, aby byli schopni na všechny tyto výzvy reagovat, musejí být schopni poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty získané ve škole i mimo školu skutečně aplikovat a využívat. Z tohoto důvodu dochází ve vzdělávání ke zvýšení důrazu na **rozvoj gramotností a kompetencí**, na úkor předávání informací a znalostí.“

Pojem kompetence je zpravidla vnímán poněkud obecněji než gramotnost. Gramotnosti (čtenářská, numerická, přírodovědná) mají zpravidla přímější vazbu na předmětovou strukturu (tj. jsou více svázány s konkrétními předměty). Oproti tomu kompetence (zejména spojené klíčové kompetence) jsou často explicitně považovány za nadoborové (viz rámeček níže).

Gramotnost. Spočívá ve schopnosti žáka uplatnit získané vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty vázané na konkrétní vzdělávací obsahy při řešení nejrůznějších úloh a životních situací. ... Rozvíjením gramotností učitel přibližuje vzdělávání problémům a situacím reálného světa, se kterými se žák potýká či se v životě pravděpodobně bude potýkat. (NÚV, nedat., s. 2)

Klíčové kompetence. Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. ... Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají. (NÚV, 2017, s. 10; pro srov. ČŠI, 2018b)

Získání klíčových kompetencí bylo akcentováno již v roce 2001 v [Bílé knize \(Národní program rozvoje vzdělávání v ČR\)](#). V [Rámcových vzdělávacích programech pro základní vzdělávání](#) byl rozvoj klíčových kompetencí ustanoven jako cíl vzdělávání. „Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.“

[Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+](#) vychází z **Hlavních směrů vzdělávací politiky ČR2030+**. Strategie 2030+ je dokumentem, který má obecnou, zastřešující povahu a popisuje

priority, které je třeba ve stanoveném období řešit, zejména v oblasti regionálního školství, zájmového a neformálního vzdělávání a celoživotního učení.

[Struktura Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+](#)

STRATEGICKÉ CÍLE

Strategický cíl 1: Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život

Strategický cíl 2: Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů

Strategické linie

Strategická linie 1: Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání

- 1.1 Proměna obsahu, metod a forem vzdělávání
- 1.2 Inovace ve vzdělávání
- 1.3 Hodnocení ve vzdělávání
- 1.4 Digitální vzdělávání
- 1.5 Občanské vzdělávání
- 1.6 Bezpečné prostředí ve školách, rozvoj participace a autonomie
- 1.7 Odborné vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách
- 1.8 Neformální vzdělávání a celoživotní učení

Strategická linie 2: Rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání

- 2.1 Omezení vnější diferenciací školství
- 2.2 Disparity a segregace

2.3 Case management a mezipředmětová spolupráce

Strategická linie 3: Podpora pedagogických pracovníků

3.1 Systém komplexní profesní přípravy a podpory

3.2 Podpora pedagogické práce škol

Strategická linie 4: Zvýšení odborných kapacit, důvěry a vzájemné spolupráce

4.1 Koncentrace odborných kapacit

4.2 Lepší využití dat a zvýšení relevance a kvality vzdělávacího výzkumu

4.3 Snižování nepedagogické zátěže škol

4.4 Posílení informovanosti, komunikace a spolupráce

Strategická linie 5: Zvýšení financování a zajištění jeho stability

5.1 Zajištění financování v rámci jednotlivých strategických linií

Obsah Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ relevantní pro projekt GET:

V Strategické linii 1 (Proměna obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání) je **cílem rozvíjet vzdělávací systém, který umožní žákům získat kompetence, které jsou využitelné v osobním, občanském i profesním životě**. Obsah této linie se dělí následovně:

1.1 Proměna obsahu, metod a forem vzdělávání

1.2 Inovace ve vzdělávání

1.3 Hodnocení ve vzdělávání

1.4 Digitální vzdělávání

1.5 Občanské vzdělávání

1.6 Bezpečné prostředí ve školách, rozvoj participace a autonomie

1.7 Odborné vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách

1.8 Neformální vzdělávání a celoživotní učení

Součástí linie 1.5 – **Občanské vzdělávání** je:

1. podpora rozvoje občanských kompetencí (Patří sem dovednosti kritického myšlení a komplexního řešení problémů, jakož i dovednosti spočívající v rozvoji argumentů, dále konstruktivní účast na místních aktivitách a rozhodování na všech úrovních, od místní a celostátní až po evropskou a mezinárodní. Neméně důležitá je také schopnost kriticky přistupovat k tradičním i novým formám médií, analyzovat mediální výstupy a pracovat s nimi a chápat úlohu a funkce médií v demokratických společnostech. Spadá sem i schopnost informace efektivně vyhledávat a ověřovat. Tyto intervence se budou týkat jak dětí, žáků a studentů, tak jejich rodičů a široké veřejnosti.)

2. promítnutí principů udržitelného rozvoje do vzdělávání (Oblast udržitelného rozvoje, její průřezová reflexe a zohlednění v rámci forem a metod vzdělávání je nezbytným předpokladem pro pochopení propojenosti a vzájemné souvislosti ekonomických, sociálních a environmentálních hledisek rozvoje, a to na lokální, regionální, národní i globální úrovni. Chceme zajistit, aby si všichni osvojovali znalosti a dovednosti potřebné k prosazování udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím vzdělávání zaměřeného na udržitelný rozvoj a udržitelný způsob života, změnu klimatu, lidská práva, genderovou rovnost, toleranci, prosazování kultury míru a nenásilí, občanství a uznávání kulturní rozmanitosti a přínosu kultury k udržitelnému rozvoji.)

Součástí linie 1.6 je důraz na **rozvoj zapojení žáků do občanského života, participace na akcích školy**, podporu prostoru k uplatnění mezipředmětových vazeb v činnostech a projektech realizovaných mimo školu.

V rámci linie 1.8 je zmíněn **rozvoj dobrovolnictví**: „Dále podpoříme dobrovolnictví s cílem rozvoje solidarity a tolerance mezi lidmi, jeho uznávání v rámci formálního vzdělávání a vytváření příležitostí pro zapojení populace do dobrovolnických aktivit.“

Strategická linie 3, která se týká podpory pedagogických pracovníků, se mimo jiné zmiňuje o rozvoji **školy jako učící se organizace**: „DVPP významným způsobem zaměří pozornost na metodickou podporu proměny škol v učící se organizace a efektivní formy vzdělávání pedagogických týmů, jakými jsou vzájemné profesní sdílení, podpora realizovaná průběžně přímo ve školách, jejich součinnost a spolupráce škol v územích.“

[Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2023–2027](#) je implementačním dokumentem Strategie 2030+, aktuálně pro druhé realizační období (2023–2027). Dlouhodobé záměry jsou připravovány pro celý systém regionálního školství, určují rámec dlouhodobých záměrů krajů, sjednocují přístup státu a jednotlivých krajů zejména v oblasti nastavení parametrů vzdělávací soustavy a cílů vzdělávací politiky ČR.

Kromě Strategie 2030+, ze které vychází, integruje Dlouhodobý záměr ČR 2023–2027 do svých opatření také další strategické dokumenty a legislativní nařízení a reflektuje národní, evropská i celosvětová nařízení a doporučení. Zejména je v souladu se strategickým dokumentem [Česká republika 2030 \(2015\)](#) a [Programovým prohlášením vlády České republiky \(2022\)](#), dále vychází z doporučení Rady vlády pro udržitelný rozvoj České republiky, doporučení Evropské komise a dalších strategických nebo programových dokumentů.

Jedním z nástrojů pro plnění opatření, a tedy implementaci dokumentu do praxe, je dbát i na podporu inovací ve vzdělávání především z důvodu podpory nabývání kompetencí. Nabídka **metod a forem vzdělávání** by měla být dostatečně **rozmanitá** a měla by umožňovat individuální přístup ke každému žákovi. Inovacemi ve vzdělávání jsou myšleny například **nové metody výuky, předávání znalostí a budování kompetencí žáků a studentů, které využívají jiné metody**, než je klasická frontální výuka. Může se jednat o **projektovou a zážitkovou výuku, vzdělávání mimo budovu školy například v paměťových institucích, ekocentrech, science centrech a dalších vzdělávacích organizacích, ale i přímo v přírodě**. A také **metody aktivního učení**, jako je situační učení, místně zakotvené učení, zážitková pedagogika nebo angažované učení.

Právě **průřezová témata**, jako je **udržitelnost, lidská práva, genderová rovnost, environmentální vzdělávání, globální a rozvojové vzdělávání nebo mediální gramotnost**, těží z využívání inovativních metod vzdělávání, které umožňují do komplexních témat pronikat. Je třeba podporovat pedagogy v zavádění **formativního hodnocení**, jehož využití může výrazně pomoci vzdělávacímu pokroku žáků a studentů, jelikož podporuje rozvoj jejich schopnosti sebereflexe a nahlížení vlastních pokroků ve vzdělávání a umožňuje poskytnout žákům a studentům přesnější zpětnou vazbu. Inovativní vzdělávací metody by měly být schopné podporovat **rozvoj podnikavosti a kreativity** – tedy schopnosti využívání příležitostí a nápadů k tvorbě hodnot, ať už finančních, kulturních nebo společenských. Podnikavost může též pomáhat při budování vazeb škol v jejich lokálním prostředí a zapojovat školu a její žáky do řešení lokálních problémů.

V rámci průřezových opatření v Dlouhodobém záměru vzdělávání je kladen důraz mimo jiné i na průřezové téma **Vzdělávání pro udržitelnost**.

Vzdělávání pro udržitelnost

Udržitelnost můžeme chápat jako výchovu k sociální transformaci s cílem vytváření udržitelnějších společností. Podpora a rozvoj vzdělávání k udržitelnému rozvoji je jedním z průřezových témat, které rezonuje na globální, evropské i národní úrovni. Jde o komplexní pojem zahrnující vzájemně propojené environmentální, ekonomické

a sociální otázky rozšiřující pojem environmentálního vzdělávání o širokou škálu témat v oblasti rozvoje (viz [Strategie pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj UNECE 2005–2015](#), národní [Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech 2018–2030](#) a [Dublinská deklarace ke globálnímu vzdělávání do roku 2050](#)). Zdůrazňuje vyvážený pohled na kvalitní životní prostředí i ekonomický a sociální rozvoj, na dlouhodobou udržitelnost a odolnost, zahrnuje také důraz na aktivní účast/participaci ve vzdělávání i společnosti. Na mezinárodním poli představilo UNESCO svou [Agendu pro udržitelný rozvoj do roku 2030](#), která obsahuje cíle, jako je snižování nerovností, genderová rovnost nebo dostupné kvalitní vzdělávání. Důležitou oblastí je vzdělávání k udržitelnosti především kvůli zesilující klimatické krizi. Do roku 2030 by dle UNESCO měly mít všechny vzdělávané osoby přístup ke znalostem a dovednostem potřebným pro podporu udržitelného rozvoje. Udržitelný rozvoj v sobě obsahuje celou řadu témat od environmentálních a klimatických přes problematiku globálního a rozvojového vzdělávání, rozvoje občanských kompetencí a kritického myšlení až po důraz na well-being. Na tento trend navázala i Česká republika svým strategickým rámcem **Česká republika 2030**. Specifickým tématem je kritická a efektivní práce s informacemi a posilování mediální gramotnosti, tedy získávání kompetencí pro hodnocení zdrojů a informací (resp. dezinformací a misinformací). Evropská komise v roce 2022 vypracovala „Pokyny pro učitele a pedagogy týkající se boje proti dezinformacím a podpory digitální gramotnosti prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy“.

Dokumenty politik – Ministerstvo životního prostředí ČR

[Strategický rámec Česká republika 2030](#) reaguje na Cíle udržitelného rozvoje a je příspěvkem naší země k jejich naplňování, udává v oblasti vzdělávání tento cíl: „*Vzdělávání rozvíjí individuální potenciál jedinců a jejich schopnost zvládat i ovlivňovat změny a podporuje soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.*“

Konkrétní podcíle jsou uvedeny následovně:

1. Vzdělávací systém je inkluzivní a vzájemně prostupný, neselektuje žáky a žákyně v útlém věku na talentované a netalementované a omezuje závislost vzdělávacích drah a výsledků na jejich socioekonomickém zázemí.
2. **Systém vzdělávání podporuje učitele, učitelky a další vzdělavatele, aby ve vzdělávání dokázali přinášet potřebné změny a převzít roli průvodců účastníků vzdělávání v měnícím se světě. Je otevřený intenzivnímu kontaktu s reálným světem a zapojuje všechny aktéry ve vzdělávání.**
3. **Vzdělávání zajišťuje každému přístup k rozvoji přenositelných kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Systém zahrnuje přiměřený všeobecný základ nezbytný pro další vzdělávání, zapojení do společnosti i pro porozumění vzájemné provázanosti současného světa.**
4. Systém celoživotního vzdělávání je veřejně garantovaný a široce dostupný: Zaměřuje se jak na profesní vzdělávání, tak i na vzdělávání v oblasti přenositelných dovedností.

Ve [2. implementačním plánu Strategického plánu Česká republika 2030 \(pro roky 2022–2025\)](#) jsou rozpracovány strategické cíle do specifických podcílů.

Konkrétní podcíle, které souvisí s projektem GET, jsou vyznačeny tučně (viz výše) a také se promítají do následujících opatření státu pro naplnění cílů (uveden pouze výběr relevantní k projektu GET):

Cíl 4.2 podpora učitelů a spolupráce učitelů s okolním světem

- * Příprava dětí na to, jak zvládat změny a adaptovat se.
- * Specifikování oblastí, v nichž se mají vzdělávat vzdělavatelé – digitalizace, udržitelný rozvoj.

Cíl 4.3 obsah vzdělávání: solidní společný základ a dobré soft skills

- * Udržitelný rozvoj má být jako princip reflektován ve vzdělávacích strategiích.
- * Průřezová témata (myšlení v souvislostech, výchova ke zdraví, EVVO) mají do budoucna posílit.
- * Soft skills mají být součástí všech oborů, témata a předměty mají být propojovány, aby děti myslely v souvislostech (matematika – fyzika – chemie – biologie).
- * Snaha definovat vzdělávání k UR: všeobecný základ + kreativita + učení věcí v souvislostech + aktivní formy (ne výklad od tabule).

Cíl 4.4 dostupné celoživotní vzdělávání

- * Zaměření na nové výzvy v rámci CŽV: demokratičnost, kreativita, environmentální vzdělávání.

Ministerstvo životního prostředí vyhodnotilo naplňování Strategického rámce Česká republika 2030 ve [2. zprávě o kvalitě života a její udržitelnosti \(2024\)](#).

V ní uvádí několik skutečností, které charakterizují prostředí českého školství a mají vliv na projekt GET.

Jedná se o hodnocení v oblasti vzdělávání pedagogických pracovníků, tedy k cíli 4.2. (viz výše): „V ČR neexistuje systém kariérního rozvoje pedagogických pracovníků v oficiálním vzdělávacím systému, který oceňuje kvalitu práce vzdělavatelů, jejich účast na dalším vzdělávání a profesní rozvoj. Ačkoli existuje snaha např. o zvýšení kvality budoucích učitelů a učitelek skrze projekty pedagogických fakult VŠ nebo zmírňování rozdílů začínajících a zkušených učitelů a učitelek, řada opatření zůstává neukotvena. Řada projektů však podporuje situaci k lepšímu.“

Pro cíl 4.3 (viz výše) uvádí: „Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+ (Strategie 2030+) se zaměřuje na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život i na proměnu obsahu, způsobů a hodnocení vzdělávání. Zároveň probíhají revize rámcových vzdělávacích programů (RVP). V rámci Strategie 2030+ je kladen důraz na integraci principů udržitelného rozvoje do vzdělávání.“ Také ale hodnotí, že „rozvoj vzdělávání směrem k dobrému všeobecnému základu, kreativité a učení věcí v souvislostech podporuje Strategie vzdělávací politiky ČR do 2030+. Dosažení cíle ovlivní i podoba aktualizace RVP.“

Konkrétní opatření k specifickému cíli 4.3 je *Zachovat a posílit vzdělávání k udržitelnému rozvoji v RVP a při jeho implementaci. / Promítnout cíle Strategie rozvoje vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ týkající se vzdělávání k udržitelnému rozvoji do chystané revize RVP.*

2.3 Úrovně a formy implementace globálního vzdělávání

[Národní program rozvoje vzdělávání \(tzv. Bílá kniha\)](#) definoval v roce 2002 nové principy kurikulární politiky. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na **dvou úrovních – státní a školní**.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují **rámcové vzdělávací programy**, které vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. **Školní úroveň** představují **školní vzdělávací programy** (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

Závazný dokument pro školy je Rámcový vzdělávací program (tedy kurikulum), na základě kterého tvoří každá škola svůj Školní vzdělávací program.

Hlavní rysy českého vzdělávacího systému

Školy jsou spravované v rámci veřejné správy; pravomoci rozděleny mezi ústřední řídicí orgány, kraje a obce

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako orgán státní správy ve školství:

odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy;

rozděluje finanční prostředky ze státního rozpočtu;

stanovuje kvalifikační předpoklady a pracovní podmínky učitelů;

určuje rámcový obsah předškolního až středního vzdělávání;

schvaluje vzdělávací programy vyšších odborných škol.

Kraje:

zřizují střední školy (ISCED 3);

zřizují konzervatoře (ISCED 2, ISCED 3, ISCED 5);

zřizují vyšší odborné školy (ISCED 6).

Obce:

zřizují mateřské školy (ISCED 0);

zřizují základní školy (ISCED 1, ISCED 2);

zajišťují povinné předškolní vzdělávání a povinnou školní docházku.

doplnění:

***základní školy, včetně 2. stupně (lower-secondary) jsou zřízeny obcemi** – v ČR je průměrný počet zřizovaných škol na jednoho zřizovatele 1,37 školy. V absolutních číslech je to přes 2350 zřizovatelů.

Globální vzdělávání je v rámci **Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání (RVP ZV)** začleněno do formálního základního vzdělávání prostřednictvím **průřezového tématu *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech***. Dále je částečně zastoupeno i v dalších průřezových tématech (např. Environmentální výchova).

V České republice mají průřezová témata ve vzdělávání tradici od roku 2007, kdy základní školy začaly postupně přecházet na tento nový kurikulární dokument – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Výuka podle tohoto programu byla zahájena od 1. ročníku (primární stupeň) a 6. ročníku (sekundární stupeň) ve školním roce 2007/2008.

První metodická podpora ze strany státu byla zveřejněna až v roce 2011 ve formě dokumentu *Doporučené očekávané výstupy – Metodická podpora výuky průřezových témat*. Tento materiál přinesl významnou změnu – přesun důrazu z evropských na globální souvislosti. Původní

zaměření na evropskou úroveň bylo v době tvorby Rámcových vzdělávacích programů ovlivněno tehdejší politickou situací, zejména vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. Tento posun směrem ke globálním tématům byl dále potvrzen a doporučen v *Doporučených očekávaných výstupech* a následně v roce 2015 také v metodických materiálech definujících tematické oblasti (*Tematické oblasti globálního rozvojového vzdělávání pro základní školy*).

Základní kurikulární dokument – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – byl MŠMT ČR aktualizován v letech 2017, 2021 a 2023.

Dne 30. prosince 2024 schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy revidovaný [Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání \(RVP ZV\)](#).

V rámci tohoto dokumentu bude možná realizace globálního vzdělávání prostřednictvím **nových průřezových témat** – hlavně *Společnost pro všechny* a *Udržitelné prostředí*. Dále také prostřednictvím některých *očekávaných výsledků učení* v rámci vybraných vzdělávacích oblastí.

Dobrovolná výuka podle nově upravených ŠVP bude zahájena pro školy od září 2025 (v 1. a 6. ročníku), **povinná výuka** od září 2027 (v 1. a 6. ročníku ZŠ). Od školního roku 2031/32 bude povinnost vzdělávání podle nového RVP ZV pro všechny ročníky.

Co se týče **finanční podpory** globálního vzdělávání ze strany státu, jeho nejvýznamnějším donorem je dlouhodobě a pravidelně Ministerstvo zahraničních věcí ČR prostřednictvím České rozvojové agentury v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR. To od roku 2004 financuje projekty globálního vzdělávání prostřednictvím speciálního grantového programu *Globální (rozvojové) vzdělávání a osvěta veřejnosti*, který je součástí zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.

Úloha nevládních organizací v globálním vzdělávání

V oblasti globálního vzdělávání je dlouhodobě většina příkladů dobré praxe ve formálním, neformálním i informálním vzdělávání rozvinuta a realizována nevládními organizacemi. Právě díky jejich aktivitám, často s podporou Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, vznikla řada metodických a výukových materiálů i vzdělávacích programů. Většina je dostupná na webových stránkách www.globalnivzdelavani.cz.

Nevládní organizace v oblasti GV:

- Sledují aktuální vzdělávací trendy a globální i rozvojové otázky na národní i mezinárodní úrovni. Díky přímé zkušenosti z rozvojové praxe přinášejí odborné informace i nová či aktuální témata, jako je migrace, potravinová bezpečnost, odpovědné cestování a další.
- Zavádějí do českých škol ověřené vzdělávací programy a inovativní metody ze zahraničí, například *Světová škola*, *Global Storylines*, *Filozofie pro děti* nebo nástroje pro sledování postojů žáků.

- Spolupracují s vysokými školami a pedagogickými fakultami, aby studenti – budoucí učitelé – získali systematický přehled o principech a metodách GV, například prostřednictvím kurzů vedených NNO.
- Testují nové vzdělávací metody, vytvářejí metodické materiály pro učitele a organizují různé formy profesního rozvoje, jako jsou semináře, online kurzy či letní školy. Školám zároveň poskytují metodickou podporu, čímž zajišťují širší dopad, než by mohla zajistit jednotlivá škola samostatně.
- Realizují dlouhodobé projekty, v rámci nichž se může globální vzdělávání v ČR rozvíjet a zajistit znalostní management.
- Propojují různé aktéry ve vzdělávání – školy, instituce, akademický výzkum i zájmové organizace – a vytvářejí tak prostor pro sdílení zkušeností a vzájemné učení.
- Rozšiřují vzdělávací aktivity i mimo školní prostředí, zapojují rodiče a místní komunity a propojují GV s osvětovými kampaněmi, čímž oslovují širší veřejnost.
- Přispívají k odbourávání stereotypů o zemích globálního Jihu a globálních tématech ve školním prostředí.

2.4 Hodnocení implementace globálního vzdělávání

[Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech 2018–2030](#) byla ze strany MZV připravena a projednána se všemi relevantními aktéry a Radou pro ZRS. Strategie GRV byla schválena vedením MZV a zaslána ke schválení též MŠMT.

Implementaci Strategie GRV podporují **tříleté akční plány** (2018–20, 21–23, 24–26), pracovní skupina pro GRV při Radě pro ZRS a zapojení hlavních aktérů do Výboru pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji při Radě vlády pro udržitelný rozvoj.

Pro oblast GRV byl významným milníkem proces přípravy a schválení nové evropské rámcové strategie – [Dublinské deklarace ke globálnímu vzdělávání do roku 2050](#). Její příprava probíhala pod vedením Evropské sítě pro globální vzdělávání GENE v roce 2022, ČR se i z titulu svého předsednictví v Radě EU na procesu aktivně podílela na úrovni vládní i nevládní.

Po schválení Dublinské deklarace podpořila ČR její implementaci finančně i realizací několika konferencí na vládní i nevládní úrovni. MZV v součinnosti s FoRS také zajistilo oficiální překlad Dublinské deklarace do češtiny a v součinnosti s MŠMT, ČRA a FoRS dohodlo v rámci sladění s evropským standardem **změnu v české terminologii** této oblasti – z globálního rozvojového vzdělávání na **globální vzdělávání**, které lépe odpovídá skutečnému obsahu a zaměření příslušných aktivit.

Cíle a tematické priority GRV jsou rozpracovány podle gescí jednotlivých aktérů a s indikátory plnění v tříletém Akčním plánu. Jeho sestavení, monitorování a vyhodnocení koordinuje pracovní skupina pro GRV při Radě pro ZRS.

Akční plán umožňuje průběžné reagování na nové výzvy v národním, evropském i globálním kontextu GRV, napomáhá koordinaci mezi jednotlivými aktéry GRV a podporuje koherenci s dalšími relevantními oblastmi vzdělávání i udržitelného rozvoje v České republice.

V současné době podporuje implementaci Strategie GV Akční plán 2024–2026.

Financování

Aktivity v oblasti GRV a osvěty zakotvené v Akčním plánu jsou z velké části financovány prostředky v gesci MZV zajišťovanými prostřednictvím každoročního Plánu ZRS. Tyto prostředky jsou primárně určeny na podporu GRV v celoživotním vzdělávání se zaměřením na pedagogické pracovníky, sekundárně směřují osvětovými kampaněmi i na širokou veřejnost; pamatují též na podporu příslušných odborných institucí a na vyhodnocování (evaluace) aktivit v oblasti GRV.

Další finanční prostředky vynakládají jednotliví aktéři GRV z vlastních rozpočtů; část prostředků je zajišťována z fondů EU (stávající a připravované grantové programy na podporu GRV a vzdělávání k udržitelnému rozvoji).

Monitoring a evaluace

Aktivity GRV jsou průběžně hodnoceny prostřednictvím nezávislých evaluací v gesci MZV, které jsou základním nástrojem pro řízení a kvalifikované rozhodování o dalším efektivním zacílení aktivit globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech s cílem zvyšování celkové kvality GRV i ZRS ČR.

Poslední vyhodnocení dotačního programu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v gesci České rozvojové agentury s názvem „Globální rozvojové vzdělávání a osvěta veřejnosti“ proběhlo pro období 2019–2021.

Dále probíhá průběžné monitorování plnění strategických úkolů GRV a osvěty prostřednictvím vyhodnocení Strategie a jejích Akčních plánů v rámci příslušné expertní pracovní skupiny při Radě pro ZRS i v rámci hodnotících aktivit České školní inspekce, neziskových organizací činných v oblasti GRV i mezinárodních hodnotících mechanismů.

3. ANALÝZA POLITICKÉHO DISKURZU

Zpráva z realizovaných rozhovorů zaměřených na zjišťování příležitostí a výzev v začleňování globálního vzdělání (GV) v ČR

Jana Poláchová Vašátková, Dita Palašáková

3.1 Stručný popis metodiky

Zjišťování příležitostí a výzev v začleňování GV v ČR bylo realizováno skrze výzkum realizovaný v období leden–březen 2025. Data byla sbírána pomocí strukturovaných rozhovorů: jednotná struktura tazatelských schémat byla dána řešitelským týmem projektu. Informanti byli vybráni na základě své profesní afiliace k instituci/organizaci zásadně ovlivňující GV v ČR a současně kvůli své individuální, dlouholeté zkušenosti s implementací GV v ČR z různých pozic relevantních pro vzdělávací systém. Konkrétně se jednalo o experty na GV v ČR zastupující dvě různá ministerstva (MŠMT, MZV), přímo řízenou organizaci (NPI), pedagogické fakulty dvou různých univerzit neboli vzdělavatele budoucích pedagogů a NNO. (Pozn.: Osloveni byli také zástupci ČŠI, tito však nezískali souhlas ke svému zapojení do výzkumu). Podrobnější profesní profily sedmi participantů jsou následující:

- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy** bylo zastoupeno pracovníkem oddělení strategií MŠMT, které koordinuje procesy týkající se naplňování Strategie 2030+ a implementační dokumenty. Má v gesci průřezová témata včetně GV, environmentálního vzdělávání a dalších oblastí. Spolupracuje s expertními panely, MZV a Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Odpovídá za koordinaci sítí aktérů a přípravu koncepčních dokumentů pro GV.
- **Ministerstvo zahraničních věcí** bylo zastoupeno dvěma kolegy:
 1. Zástupkyně ředitele Odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV odpovídá za zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc EU. Od roku 2012 se podílí na evaluacích zahraniční rozvojové spolupráce v různých rolích. V roce 2024 koordinovala střednědobé vyhodnocení Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030 a působila jako hodnotitelka v peer review OECD/DAC pro Finsko. Je zapojena do evaluace Generálního ředitelství EU pro humanitární pomoc a aktivně se účastnila vyjednávání Dublinské deklarace. V rámci Výboru pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji Rady vlády pro udržitelný rozvoj prosazuje sjednocení GV a EVVO pod konceptem vzdělávání k udržitelnému rozvoji.
 2. Referent pro GV na MZV připravuje podklady pro Pracovní skupinu pro GV při Radě pro ZRS a koordinuje implementaci Strategie globálního rozvojového vzdělávání 2018–2030. Zajišťuje tvorbu, monitoring a evaluaci tříletých Akčních plánů a podporuje spolupráci mezi aktéry GV a EVVO.
- **Národní pedagogický institut** (organizace přímo řízená MŠMT) zastupoval garant společenskovedního vzdělávání odpovídající za občanské kompetence a průřezová témata v

národním kurikulu. Působí jako autor a garant kurikulárních dokumentů, recenzent učebnic a člen platformy pro GV. Účastní se strategického plánování GV a spolupracuje s různými aktéry v oblasti.

- **Dvě pedagogické fakulty dvou různých univerzit měly dvě zastoupení:**

1. První vzdělavatel působí jako vyučující povinně volitelného kurzu v bakalářském studiu „Globální rozvojové vzdělávání v přípravě učitele“, který navštěvuje přibližně 50 studentů ročně ve dvou seminárních skupinách. Téma GV dále integruje do přípravy učitelů mateřských škol a prvního stupně ZŠ formou jednorázových přednášek. GV je také součástí pregraduální přípravy sociálních pedagogů a vychovatelů, kteří mají později podporovat učitele v realizaci průřezových témat.

2. Druhý vzdělavatel vyučuje povinný předmět zaměřený na GV „Aktuální otázky pedagogiky v mezinárodním kontextu“, který navštěvuje 70–90 studentů v pátém ročníku studia. GV integruje také do předmětů didaktiky, a to jak prostřednictvím témat, tak metod výuky. Ve výuce spolupracuje s lektory z neziskových organizací. Kromě pedagogické činnosti se tématu věnuje také výzkumně: v disertační práci zkoumá rozvoj kompetencí budoucích učitelů ke GV.

- **NNO / Člověk v tísni:** Metodická a garantka rozvíjí téma GV v organizaci od roku 2007 v různých vzdělávacích projektech včetně programu Světová škola. Zastupuje organizaci v pracovní skupině GV při FoRS a dalších platformách. Člověk v tísni stál u zrodu GV v ČR publikací Společný svět (2003) a nyní představuje jednu z hlavních organizací věnujících se GV v ČR.

Celkem bylo uskutečněno 5 online rozhovorů, přičemž každý trval 60–80 minut. Na sběru dat se podílely dvě výzkumnice, jedna rozhovor vedla, druhá byla přítomna v roli zapisovatelky. Z rozhovorů byl pořízen záznam hlavních myšlenek, který byl participantům zaslán k autorizaci. Výzkumnice následně analyzovaly získaná data a vytvořily předkládanou zprávu. Struktura zprávy kopíruje zadání projektu.

3.2 Integrace GV do formálního vzdělávání – politiky

Mezinárodní rámce relevantní podle participantů pro český kontext jsou **Agenda 2030** (poskytuje rámec pro tvorbu koncepcí; pracuje s SDGs) a OECD rámec zaměřený na globální kompetence (<https://www.oecd.org/en/topics/global-competence.html>). Dále také **Dublinká deklarace** vytvářející rámec pro diskuse a pro další směřování strategií vzdělávací politiky, které zahrnuje kromě formálního i občanské vzdělávání. Na národní úrovni je **Strategie 2030+** klíčovým dokumentem české vzdělávací politiky do r. 2030. Dlouhodobé záměry na národní úrovni konkretizují její jednotlivé cíle a záměry pro určité období a na úrovni krajů se následně vše více zpřesňuje v dlouhodobých záměrech krajů. Nicméně GV teprve postupně získává významnější pozici v českém vzdělávacím systému: připravuje se nová verze Akčního plánu pro GV, aktuální Akční plán je v procesu vyhodnocování (obsahuje indikátory pro monitoring).

Z hlediska aktérů vzdělávací politiky je státní sektor zastoupen MŠMT, které nastavuje hlavní směry vývoje vzdělávání a zaměřuje se zejména na formální vzdělávání. MZV spolupracuje s MŠMT, podporuje GV pomocí dotačního řízení a usiluje o síťování aktérů zejména směrem k neformálnímu vzdělávání. NPI se specializuje na poskytování metodické podpory a ČŠI na analytické mapování. Neziskový sektor je v rozhovorech opakovaně pojmenován jako hlavní hybatel GV a je zastoupen organizacemi Člověk v tísni (program Varianty); NaZemi; Lipka; ARPOK; TEREZA. Vzdělávací instituce byly tematizovány zejména směrem k pedagogickým fakultám, které primárně zajišťují pregraduální přípravu budoucích učitelů. Dále pak směrem k ředitelům základních a středních škol a k učitelům.

V současném vzdělávání i v různých dokumentech relevantních pro školství panuje terminologická nejednotnost; různé instituce používají různou terminologii, termíny jsou odlišně vnímány různými cílovými skupinami a paralelně se používají různé pojmy: GV, EVVO, VUR. Chybí jednotný zastřešující koncept používaný v různých kontextech; určitý posun v sjednocování termínů nastal od Dublinké deklarace, tj. od r. 2022. Hlavní používané termíny zahrnují např. Globální vzdělávání (GV); Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO), Vzdělávání k udržitelnému rozvoji (VUR), nicméně VUR je vnímáno jako zastřešující koncept pro EVVO, GV a občanské vzdělávání. MZV prosazuje sjednocení GV a EVVO pod konceptem VUR s oporou o argumenty, že VUR je lépe uchopitelné pro strategie vzdělávání, rámcové vzdělávací programy a školní vzdělávací programy. Na úrovni kurikulárních dokumentů lze sledovat systematickou snahu o začlenění GV do RVP; tento proces je však komplikován skutečností, že témata GV jsou roztříštěna mezi různé rezorty, což vytváří podle informantů řadu výzev pro jejich koordinovanou implementaci. Zároveň ale tato situace odráží komplexnost GV jako specifického průřezového tématu, které zasahuje do různých oblastí vzdělávání a vyžaduje mezirezortní spolupráci. Vše zřetelně ukazuje na potřebu lepší koordinace mezi jednotlivými rezorty pro efektivní začlenění GV do vzdělávacího systému. Terminologická roztříštěnost komplikuje implementaci GV v ČR.

3.3 Integrace GV do formálního vzdělávání – implementace

Z hlediska kurikula jsou klíčové Rámcové vzdělávací programy (RVP), konkrétně RVP ZV, který obsahuje průřezová témata vztahující se ke GV, ale zejména k environmentálnímu vzdělávání. Ve školské praxi existuje celá řada metodických materiálů, které mohou učitelé využívat při výuce, např. materiál organizace NaZemi o

kompetencích globálního občanství (využíváno v pregraduální přípravě, obsahuje precizně vymezené kompetence, zahrnuje témata udržitelnosti, zacházení s odlišnostmi a nakládání s konflikty).

Aktuálně se připravují nové modelové ŠVP (v souladu s inovovaným RVP ZV), které budou pilotně ověřovány na více než sto školách. Začlenění GV bude realizováno především prostřednictvím průřezových témat (hlavně Společnost pro všechny, Udržitelné prostředí) a vzdělávacích oblastí (zejména Člověk a společnost, Geografie, Člověk a příroda). Při začleňování GV však existuje riziko redukce komplexních témat na zjednodušené koncepty, což může vést ke ztrátě důležitých aspektů a povrchnímu zpracování.

Implementace GV vykazuje významné rozdíly mezi prvním a druhým stupněm základních škol, přičemž na prvním stupni je výhodou větší flexibilita výuky a možnost komplexního přístupu s přizpůsobením věku žáků, zatímco druhý stupeň čelí výzvam v podobě předmětové specializace a potřeby koordinace mezi učiteli různých předmětů. Nicméně řada témat GV jsou lépe uchopitelná pro starší děti, tj. děti druhého stupně. Efektivní realizaci témat GV ve školním vzdělávání podporují různé mechanismy, zejména personální zajištění prostřednictvím koordinátorů EVVO (které je ve výuce pevně etablováno obsahově i personálně díky specifickým koordinátorům) a metodiků předmětových komisí, spolu s podporou zahrnující tvorbu metodických materiálů a sdílení dobré praxe. Úspěšná implementace témat GV splňuje několik základních kritérií: systematické začlenění jasně a vzájemně provázaných témat, aktivní zapojení žáků do výuky, propojení s reálným životem a důraz na rozvoj kritického myšlení.

3.4 Omezení a překážky zavádění a realizace GV ve formálním vzdělávání

Zavádění GV do školního vzdělávání naráží na **dvě zásadní omezení**.

První je komplexnost změn v rámcových vzdělávacích programech, kde se střetávají různé zájmy zapojených institucí a aktérů vzdělávací politiky. Tento proces může vést k povrchní implementaci, kdy se principy GV promítnou do dokumentace, ale nikoliv do skutečné pedagogické praxe.

Druhým omezením je otázka dlouhodobé udržitelnosti. Nejasná perspektiva budoucích revizí vzdělávacích programů komplikuje nalezení optimálního řešení, které by zachovalo základní principy GV a zároveň poskytlo dostatečnou flexibilitu pro adaptaci na měnící se vzdělávací potřeby.

Celkově je dle informantů možné na bariéry, překážky zavádění a realizace GV ve formálním vzdělávání nahlížet ze čtyř různých perspektiv:

a) Společenské bariéry: témata GV často narážejí na negativní postoje veřejnosti, která je vnímá jako „ideologická“. Zejména ve střední Evropě se projevují silné obavy z ideologizace výuky, taktéž dehonestace témat GV v mediálním prostoru. Absence mediálních zastánců GV, kteří by mohli pomoci vytvářet vyvážený obraz těchto témat ve veřejném prostoru a přispívat k jejich lepšímu přijetí ve společnosti.

b) Systémové bariéry: pro současný stav GV je charakteristická jeho roztržitost mezi různými rezorty. Vše je umocněno decentralizovaným systémem vzdělávání, kde není jasně definována odpovědnost jednotlivých aktérů. Významným problémem je tudíž absence kontinuity v práci se žáky. Navíc chybí systematické podmínky pro spolupráci různých aktérů, např. vysokých škol a nevládních organizací. Zvláště problematická je situace v oblasti financování neziskového sektoru, kdy každoroční projektové financování vytváří prekarizující podmínky, které ztěžují koncepční práci, rozvíjení činnosti či udržení kvalitních pracovníků. Systémovou překážkou je rovněž absence výzkumu v této oblasti – nejsou k dispozici žádná aktuální data o stavu implementace GV na školách.

c) Kurikulární bariéry: implementace GV čelí významným překážkám při začleňování nových témat do kurikula, neboť je zřetelná nedostatečná koherence témat napříč celou vzdělávací soustavou a zároveň gradace témat, která by zajistila postupný rozvoj znalostí a dovedností žáků v této oblasti. Namísto systematické a dlouhodobé práce převládají jednorázové projekty, které nemohou zajistit kontinuální a efektivní rozvoj GV. Současná struktura RVP vytváří systematické bariéry pro implementaci GV, především kvůli problematickému postavení průřezových témat a konkurenci s jinými vzdělávacími prioritami v limitovaném časovém prostoru. Zároveň je v praxi nejasné efektivní využití již existujících materiálů spadajících do podpůrného kurikula. Výrazný nedostatek u vhodných výukových materiálů je zejména pro nižší stupně vzdělávání. Tato situace komplikuje systematickou implementaci GV zejména v prvních ročnících školní docházky, kde by právě kvalitní a věku přiměřené materiály mohly významně podpořit práci pedagogů.

d) Personální bariéry ve školství: implementace GV je významně ovlivněna personálními faktory, přičemž její úspěch závisí především na ochotě a motivaci jednotlivých pedagogů tato témata vyučovat. Praxe ukazuje, že pro úspěšnou realizaci musí být současně splněny tři podmínky: existence poptávky ze strany veřejnosti, přítomnost angažovaného učitele a podpora ze strany vedení školy. Situaci komplikuje časová vytíženost pedagogů, kteří často prioritizují svůj hlavní předmět, a nedostatečné zkušenosti učitelů s integrací průřezových témat, stejně jako obavy z reakcí rodičů na citlivá témata. Problematickým aspektem je také nedostatečné ocenění práce pedagogů, kteří se GV věnují.

3.5 Příležitosti pro zavádění a realizaci GV ve formálním vzdělávání

a) Společenské příležitosti: orientace dětí v aktuálním dění představuje jednu ze zásadních výzev současného vzdělávání, která může být efektivně adresována prostřednictvím GV. Je to příležitost pomoci žákům porozumět komplexním událostem současného světa, rozvíjet jejich kritické myšlení a schopnost analyzovat informace z různých zdrojů. Současná situace vytváří přirozený prostor pro propojení teoretických znalostí s reálným děním, což může zvýšit motivaci žáků k učení a jejich zájem o globální témata. Zvláště důležitá je podpora rozvoje mediální gramotnosti a schopnosti rozlišovat mezi důvěryhodnými a nedůvěryhodnými zdroji informací, což žákům pomůže lépe se orientovat v současném informačně přesyceném světě.

b) Systémové příležitosti pro rozvoj GV představují zejména existující dotační programy MZV, které cílí na systematickou implementaci GV do škol. Významnou příležitostí je možnost cíleného vzdělávání budoucích pedagogů v tématech GV a vytváření funkčních můstků mezi formálním a neformálním vzděláváním. Dublinská

deklarace pak nabízí příležitost využít její sjednocující potenciál jako společný referenční rámec pro systematický rozvoj GV napříč vzdělávacím systémem. Významnou příležitostí pro rozvoj GV představuje systematická metodická podpora vzdělavatelů (učitelů, koordinátorů) a ředitelů škol. Ta zahrnuje:

- pravidelné vytváření a sdílení konkrétních výukových nástrojů, které mohou pedagogové přímo implementovat do své praxe;
- organizaci kulatých stolů pro sdílení dobré praxe, což otevírá prostor pro vzájemnou inspiraci a předávání zkušeností mezi pedagogy a dalšími aktéry v oblasti GV;
- rozšíření kompetencí koordinátorů EVVO na širší spektrum průřezových témat, přičemž cenné zkušenosti přinese pokusné ověřování revidovaného RVP ZV na sto pilotních školách;
- systematickou práci s řediteli škol, která vytváří primární podmínky pro implementaci GV ve školách.

c) Příležitosti při implementaci ŠVP: významné příležitosti pro rozvoj GV se otevírají v možnosti jeho implementace do všech předmětů včetně jazyků, s důrazem na využití projektových a aktivizujících metod výuky. Zvláště slibný potenciál se nabízí na prvním stupni, kde větší autonomie učitelů umožňuje efektivnější mezipředmětovou integraci a práci s tématy napříč kurikulem. Další příležitosti představuje propojení s metodou filozofie pro děti, využití moderních technologií a online prostředí pro výuku, spolu s důrazem na aktivní zapojení žáků do vzdělávacího procesu. Významný rozvojový potenciál nabízí také podpora tandemové výuky na školách, která umožňuje sdílení zkušeností a vzájemnou inspiraci mezi pedagogy.

3.6 Význam přikládání GV a globálním otázkám a jejich vztah ke kurikulu

Současný stav GV je charakterizován převahou individuálního přístupu jednotlivců z řad zapojených aktérů nad systémovým řešením, což se projevuje v nedostatečné koherenci témat napříč vzdělávací soustavou a absenci systematické gradace témat. V kontextu RVP a jeho revize se sice podařilo úspěšně začlenit GV do vzdělávacích oblastí Geografie, Člověk a společnost a Člověk a příroda a téma je přítomno i jako průřezové téma. Nicméně podle informantů existuje významné riziko oslabení těchto témat při implementaci nového RVP, což by mohlo ohrozit dosavadní pokrok v této oblasti.

Při zavádění GV do škol je možné využít dosavadní zkušenosti z oblasti environmentální výchovy a vzdělávání, ze kterých lze čerpat osvědčené postupy. Zároveň je ale nutné brát v úvahu, že každá škola funguje v jiném prostředí a má žáky z různých sociálních poměrů, proto není možné aplikovat jednotný přístup pro všechny školy.

Na prvním stupni ZŠ je klíčové respektovat věkové zvláštnosti žáků a soustředit se na budování základů, k čemuž lze efektivně využít např. metodu filozofie pro děti. Druhý stupeň ZŠ se potýká s omezeným množstvím relevantních učebnic a pouze sporadickým výskytem GV témat v existujících učebnicích. V oblasti kontinuity formálního vzdělávání je problematická převaha jednorázových aktivit a časově omezených projektů, společně s chybějící návazností témat. Propojení s neformálním vzděláváním představuje důležitou příležitost pro

zajištění návaznosti vzdělávání motivovaných žáků a možnost jejich dalšího rozvoje mimo školu, což je zásadní pro celkovou kontinuitu vzdělávacího procesu v oblasti globálních témat.

Ve školách se podle zájmů pedagogů objevuje široká škála témat GV, která se vzájemně prolínají a doplňují. Významnou část tvoří environmentální témata, kam patří zejména změna klimatu nebo udržitelný rozvoj. Další významnou oblast představují sociální a společenská témata, která zahrnují fair trade, konflikty a jejich dopady, migraci a s ní související jazykovou a kulturní různorodost včetně otázek přijetí cizinců. S těmito tématy úzce souvisí občanská dimenze GV, která se zaměřuje na občanskou angažovanost, demokracii a koncept globálního a aktivního občanství. Aktéři zmiňují také ekonomická témata jako finanční gramotnost, zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc. Je důležité poznamenat, že tato témata nejsou izolovaná, ale vzájemně se prolínají a jejich konkrétní implementace závisí na způsobu výuky a přístupu jednotlivých škol a učitelů. Environmentální témata jsou přitom vnímána jako lépe přijímaná díky své lokální dimenzi a menší ideologické zatíženosti.

3.7 Doporučení aktérů

Z realizovaných rozhovorů vyplývají následující potřeby, které by bylo vhodné pro podporu GV ošetřit v českém kontextu:

- Vytvoření komplexního systému podpory aktérů školního vzdělávání opírající se o funkční evaluační systém. Rozvoj metodické podpory je zásadní vzhledem k současnému nedostatku relevantních materiálů, který je zvláště patrný na nižších stupních vzdělávání. Celý systém by měl být podpořen vytvořením přehledných metodických portálů, kde budou materiály a zdroje pro GV snadno dostupné pro pedagogy. Vytváření tohoto systému musí zahrnovat systematickou tvorbu kvalitních učebních materiálů i vytvoření platformy pro efektivní sdílení dobré praxe a podporu učení mezi pedagogy. Důležitým prvkem je rovněž podpora tandemové výuky, která umožňuje předávání zkušeností mezi učiteli a vzájemnou inspiraci v pedagogické praxi.
- Implementace evaluačního systému, která by měla být založena na stanovení jasně měřitelných indikátorů a pravidelném sběru relevantních dat, neboť v současnosti chybí systematické měření jeho stavu. Systém by měl umožňovat vyhodnocovat efektivitu jednotlivých vzdělávacích programů, což je zásadní pro jejich další rozvoj a optimalizaci. Součástí evaluačního systému by měla být také systematická identifikace příkladů dobré praxe, které mohou sloužit jako inspirace a vodítko pro další rozvoj GV.
- Systematický a jednotný přístup ke GV: data poukazují na problém roztříštěnosti témat GV v kurikulu, terminologie a chybějící návaznosti v oblasti GV, což vyžaduje vytvoření systematické gradace témat napříč vzdělávacím systémem. Pro úspěšnou implementaci je nezbytné vytvořit vertikální návaznost témat napříč jednotlivými ročníky, která zajistí postupný rozvoj znalostí a dovedností žáků. Součástí tohoto procesu musí být jasné definování klíčových témat, výstupů učení pro jednotlivé věkové skupiny, přičemž celý systém musí být efektivně propojen s RVP a následně implementován do ŠVP.

- Velký potenciál pro podporu GV spatřují informanti v pilotním ověřování ŠVP podle nových RVP, jelikož představuje důležitý prvek pro úspěšnou implementaci GV. Proto je nezbytné pečlivě vybrat pilotní školy podle kritérií: např. pro zajištění reprezentativnosti je důležité dbát na geografickou a sociální diverzitu zapojených škol, přičemž by měly být zahrnuty jak školy se zkušenostmi s GV, tak i školy začínající⁴. Celý proces by měl být podpořen vytvořením efektivního podpůrného systému, který školám poskytne potřebnou metodickou i praktickou podporu během pilotního ověřování.
- Ve školním vzdělávání jsou klíčoví žáci. České děti vykazují nízkou motivaci ke školní docházce a chybí jejich aktivní zapojení do výuky, proto je nezbytné posílit podporu aktivního učení a GV v tomto směru může zásadně pomoci, neboť implementace GV je založena na využívání projektových metod a badatelské výuky, které podporují samostatné objevování a kritické myšlení. Pro rozvoj komplexního porozumění globálním tématům je účinné využívat přístupy filozofie pro děti, přičemž klíčovým prvkem celého procesu musí být smysluplné propojení výuky s reálným životem žáků. Nedostatečná kontinuita v práci s motivovanými žáky však vyžaduje systematické propojení formálního a neformálního vzdělávání v oblasti globálních témat. Do budoucna se tak jeví jako zásadní vytvoření funkční platformy pro spolupráci mezi školami a dalšími vzdělávacími aktéry, spolu s cílenou podporou mimoškolních aktivit rozvíjejících globální témata. Klíčovou roli hraje smysluplné zapojení nevládních organizací do realizace do školních vzdělávacích programů, které může být podpořeno efektivním sdílením zdrojů a expertízy mezi všemi zapojenými subjekty. Vzhledem k rostoucí potřebě efektivní práce s informacemi a mediální gramotnosti je důležitý rovněž rozvoj kritického myšlení. Implementace musí zahrnovat systematické začlenění mediální výchovy a cílený rozvoj analytických dovedností žáků při práci s různými informačními zdroji. Důraz by měl být kladen na práci s rozmanitými zdroji informací, přičemž stěžejním prvkem je podpora kultivované diskuze a rozvoj schopnosti věcné argumentace u žáků.
- Existující základna angažovaných jedinců v oblasti GV představuje cenný potenciál, který je třeba efektivně využít prostřednictvím systematického síťování a spolupráce. Implementace tohoto záměru vyžaduje vytvoření funkční platformy pro sdílení zkušeností a organizaci pravidelných setkávání aktérů z různých oblastí vzdělávání. Pro rozvoj kompetencí pedagogů v oblasti GV je důležité zavedení mentoringového systému, který umožní předávání zkušeností mezi zkušenějšími a začínajícími pedagogy. Celý systém by měl být obohacen o prvky mezinárodní spolupráce, která přinese nové perspektivy a možnosti rozvoje. Stabilizace personální základny v oblasti GV je klíčová, protože v současnosti je kontinuita práce závislá především na jednotlivých osobnostech v institucích.
- Pro efektivní implementaci je nezbytné vytvořit stabilní pozice v různých institucích. Zásadním prvkem stabilizace je i zajištění konkurenceschopného finančního ohodnocení, které pomůže udržet kvalitní odborníky v oboru. Celý systém by měl být provázán s novým, propracovaným systémem profesního rozvoje učitelů, ředitelů, který umožní pracovníkům kontinuálně se rozvíjet.

⁴ Uvedené je náplní systémového projektu IPs Podpora kurikulární práce škol (CZ.02.02.XX/00/22_005/0004756), který je realizovaný v letech 2023–2028.

- GV je svou podstatou multidisciplinární téma, což vyžaduje systematickou a mezisektorovou spolupráci napříč různými oblastmi. Pevnější propojení mezi jednotlivými rezorty a navázání systematické spolupráce s nevládními organizacemi majícími s GV zkušenosti se jeví jako důležité spolu se zapojením akademické sféry. Inovovaný proces podpory rozvoje GV by měl být obohacen o pravidelnou reflexi relevantních zahraničních i národních zkušeností a osvědčených postupů opírajících se i o data podporující vzájemné učení.

4. Zdroje

- 2. implementační plán Strategického rámce Česká republika 2030 (pro roky 2022–2025) – https://www.cr2030.cz/sites/cr2030/files/featured_images/Implementac%25CC%258Cni%25CC%2581-pla%25CC%2581n-2022-2025.pdf
- 2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti. Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030 – https://www.cr2030.cz/system/files/2024-12/III_material_2.-zprava-o-kvalite-zivota_final.pdf
- Aidwatch 2017. Česká zahraniční rozvojová spolupráce a humanitární pomoc: S jakou vizí je dále rozvíjet? – http://www.fors.cz/2022/wp-content/uploads/2015/03/aidwatch_zprava_2017_9_5_web.pdf
- Aktualizovaný strategický rámec Česká republika 2030 s výhledem do roku 2050 – https://www.cr2030.cz/system/files/2024-12/CR-2030-s-vyhledem-do-2050_0.pdf
- Bílá kniha – Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (2002) – <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelani-v-cr>
- Česká republika 2030 – <https://www.cr2030.cz>
- České vzdělávání řídí tisíce zřizovatelů, kteří nedokážou zajistit srovnatelnou kvalitu škol – <https://www.paqresearch.cz/post/tisice-zrizovatelu-skol/>
- Dlouhodobý záměr vzdělávání ČR 2023–2027 – <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-cr-2023-2027>
- Dublinské deklarace ke globálnímu vzdělávání do roku 2050 – https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce/dublinska_deklarace_1.html
- Education for sustainable development: a roadmap – <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802.locale=en>
- Global Citizenship Education in Europe. A Comparative Study on Education Policies across 10 EU Countries. – <https://www.globalschools.education/Activities/Research/Research-report-1>
- Globální rozvojové vzdělávání: Proč a jak v Česku lépe vzdělávat o světě (2020) – http://www.fors.cz/2022/wp-content/uploads/2020/03/1_FoRS_GRV-Aidwatch_final.pdf
- Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a224c235-4843-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en>
- Hlavní rysy vzdělávacího systému ČR – <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/national-education-systems/czechia/ceska-republika>
- Hlavní směry revize rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – <https://revize.rvp.cz/files/iii-hlavni-smery-revize-rvp-zv-po-vpr-final-230111.pdf>
- Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+ – <https://msmt.gov.cz/file/51582/>
- HORSKÁ, Viola. Pojetí vzdělávacího oboru Výchova k občanství v RVP ZV. Metodický portál: Články [online]. 01. 09. 2004, [cit. 2025-05-20]. Dostupný z WWW:

<https://clanky.rvp.cz/clanek/77/POJETI-VZDELAVACIHO-OBORU-VYCHOVA-K-OBCANSTVI-V-RVP-ZV.html> ISSN 1802-4785.

- National Strategy for Global Development Education 2011-2015 – https://mzv.gov.cz/file/1756144/National_Strategy_for_Global_Development_Education_2011_2015.pdf
- Pojetí vzdělávacího oboru Výchova k občanství v RVP ZV – <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/77/POJETI-VZDELAVACIHO-OBORU-VYCHOVA-K-OBCANSTVI-V-RVP-ZV.html>
- Programové prohlášení vlády – <https://vlada.gov.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547>
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2023) – https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2024) – <https://prohlednout.rvp.cz>
- Revize RVZ základního vzdělávání – <https://revize.rvp.cz>
- Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na období 2018–2030 – https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce publikace/koncepce/strategie_grv_2018_2030.html
- Strategie pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj 2005–2015 – https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/strategyinczech.pdf
- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ – <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>
- Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008–2015) – <https://msmt.gov.cz/dokumenty/strategie-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj-ceske-republiky>
- Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018–2030 – https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce publikace/koncepce/strategie_zahranicni_rozvojove.html
- Střednědobé vyhodnocení naplňování Strategie ZRS ČR 2018–2030 – https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce publikace/koncepce/strednedobe_vyhodnoceni_naplnovani.html
- UNECE Strategie pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj (2005) – <https://www.databaze-strategie.cz/cz/osn-un/strategie/unece-strategie-pro-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj-2005?typ=download>
- Vyhodnocení dotačního programu „Globální rozvojové vzdělávání a osvěta veřejnosti“. Závěrečná zpráva evaluace – https://mzv.gov.cz/file/4756202/ZEZ_Evaluace_GRV_a_osveta.pdf
- Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008–2010 – https://fors.cz/wp-content/uploads/2012/08/zprava_o_GRV_v_ceske_republice_v letech_2008_20101.pdf

From school curricula
to youth actions
for sustainable development

globaleducationtime.eu

Lead Partner

Project Partners

Associated Partner

Co-funded by
the European Union

Tento dokument byl vytvořen s finanční podporou Evropské unie. Jeho obsah je výhradní odpovědností projektových partnerů a nemusí nutně odrážet názory Evropské unie.